

B Á J N Á M I N U L O S T

Bengálské mýty

T. RICHARD BLURTON

B Á J N Á M I N U L O S T

Bengálské mýty

T. RICHARD BLURTON

Z angličtiny přeložil
Tomáš Pekárek

LEVNÉ KNIHY
www.levneknihy.cz

Tuto knihu věnuji památce mého otce Thomase Richarda Blurtona a mé matce Barbaře Evelyn Blurtonové.

Poděkování

Za plodnou diskusi při přípravě této knihy chci s vděčností poděkovat následujícím lidem: Frances Careyové, Biswajitu Chakrabortymu, Sagaru Chaudhurymu, Rosemary Crillové, Anně Dallapicollaové, Sone Dattaové, Rebecce Dobbsové, Brianu Durransovi, Krishně Duttové, Jeremy Jeffsovi, Anne Kershenové, Georgi Michellovi, Sheile O'Connellové, Pratapadityovi Palovi, Ruby Palchoudhuriové, Venetii Porterové, Urmi Rahmanové, Andrewovi Robinsonovi, Tonymu Stewartovi, Jane Emerson Thorsové, Johnu Williamsovi a Michaelu Woodovi.

S radostí uvádím následující jména pracovníků British Museum Press: Isabel Andrewsová, Teresa Francisová, Rosemary Bradleyová a zejména mého korektora Colina Granta.

Na závěr dlužím velký dík Martinu Williamsovi.

PŘEDNÍ STRANA OBÁLKY: *Záznam z výpravného svitku s vyobrazením muslimského svatého Gaziho jedoucího na tygru.*

FRONTISPIIS: *Bohyni Durgá uctívají v Bengálsku každý podzim při Durgá púdža. Zde, v soukromé svatyni rodiny Pratap čandra čhanda v severní Kalkatě, uctívají kněží prozatímní vyobrazení bohyně, vytvořené pro púdža. Nosí jí svíčky, kadidla a květiny. Říjen 2005.*

NA PROTĚJŠÍ STRANĚ: *Poslední záznam na svitku Rámájany zobrazující Rámu a Sítu dosazené na trůn.*

© KMa, s. r. o., 2007
Translation © Tomáš Pekárek 2007

ISBN 978-80-7309-456-0

Úvod

Tato kniha popisuje vyprávění, zejména mýty a legendy, z Bengálska a východní části jižní Asie. Ilustrují je malby, sochy a další předměty ze sbírek Britského muzea. Mýty byly vybrány nejen proto, že nabízejí možnost reprodukovat úžasnou škálu bengálských předmětů ze sbírky muzea, ale také proto, že shrnují mnoho významného z kultury této oblasti. Podněcují k diskusi o postavení ústního předání a vyprávění příběhů, o vývoji regionálních variací celoindických mýtů a tvorbě mýtů o muslimských svatých Gazihu a Mánika, již obývají ono zajímavé pásmo, kde se hinduistická a muslimská vyprávění prolínají. Tyto příběhy, dokonce i ty, které jsou součástí celoindických příběhů, jako mýtus o Kṛṣṇovi, v sobě mají prvky specifické pro Bengálsko a můžeme je tudíž jednoznačně označit za bengálské. Nejsou zde naopak vyprávění známá v Bengálsku, ale také v celé Indii, která neobsahují typické bengálské prvky. V příběhu o bohyni Durgá je navíc možné ukázat, do jaké míry sloužilo uctívání bohyně v Bengálsku jako popud pro mnohé další umělecké činnosti ve východní Indii – poezii, hudbu, sochařství, malbu a v současnosti pro žurnalistiku, rozhlas a televizi.

Dnes je Bengálsko rozděleno na dvě oblasti, nezávislou Bangladéš a stát Západní Bengálsko, jež je součástí Indie, ale v převážné části zaznamenaných dějin tyto rozdělené země fungovaly jako jeden kulturní celek. Tato jednotu je nejevidentnější ve společném jazyce a písmu, jež obyvatelé znají jako Bangla (v češtině jde o bengálštinu). Kromě jazyku a písma mají společné mnohé další rysy, například stravu, oblékání, hudební tradici a literaturu, abychom uvedli alespoň nějaké. Dnes však mezi těmito oblastmi panuje politický rozkol, jelikož převažujícím náboženstvím Západního Bengálska je hinduismus, zatímco v Bangladéši je to islám. Významný počet hinduistů přesto stále žije v Bangladéši, stejně jako muslimové nadále sídlí v Západním Bengálsku. Vzhledem k situaci se dá očekávat, že kultura této oblasti bude smíšená. Zde popsané mýty jsou rozšířené na celém území, ale navzdory jistému křížení se nejčastěji zabývají hinduistickými bohy a kulty. Nicméně jde především o bengálské příběhy, bez ohledu na náboženství, které ve vyprávění dominuje.

V této knize převažují hinduistické příběhy, významnou výjimku tvoří vyprávění – dosud pořádně nepochopená –, jež pojednávají o muslimských svatých či pírech, Gazim a Mánikovi, která jsou vyobrazena v jednom

Obsah

Mapa 6

Úvod 7

Bohyně Durgá 23

Kṛṣṇa, božský mládenec 42

Manasá, Kamalekamini, Gazi a Ráma 60

Budoucnost 77

Doporučená literatura a prameny 79

Seznam vyobrazení 81

Bengálské mýty

T. RICHARD BLURTON

Z anglického originálu „Bengali Myths“
vydaného nakladatelstvím British Museum Press
v Londýně roku 2006
přeložil Tomáš Pekárek.

Vydalo nakladatelství KMa, s. r. o.
v Praze roku 2007.

Odpovědný redaktor Jan Furthimwald.
Technická redaktorka Renáta Plíšková.

Obálka a sazba František Kapsný.

Tisk a vazba S-TISK, Vimperk.

První vydání.

Praha 2007

Oblast Bengálska leží na soutoku dvou nejmohutnějších asijských řek Gangy a Brahmaputry, tvoří ji stát Západní Bengálsko (součást Indie) a nezávislá Bangladéš. Bengálsko vlastní jako mnoho dalších končin jižní Asie bohaté dědictví ústně předávaných vyprávění, v nichž se odrážejí osobité dějiny, náboženství a geografie této oblasti. Tyto příběhy tradičně vyprávěli potulní bardové za pomoci malovaných obrázkových svitků.

Příběhy obsažené v této knize většinou vycházejí z hinduistické tradice a vyskytuje se v nich mocná bohyně Durgá, jejíž svátek se slaví každý podzim; mladý bůh Kṛṣṇa, v Bengálsku proslulý svým erotickým flirtováním; archetypální král Ráma; a lidové bohyně Manasá a Čandí. Autor ze také zabývá příběhy o svatých, například Gazi Pírovi, který do oblasti delty přinesl islám. Legenda o něm je částečně vyobrazená v jednom z nejkrásnějších a nejdelších dochovaných vypravěčských svitčích. Všechny příběhy přispěly do pulsující kulturní směsi Bengálska a jsou ilustrovány ukázkami z pozoruhodné sbírky Britského muzea.

T. RICHARD BLURTON je kurátor Asijského oddělení Britského muzea. Mezi jeho předchozí publikace patří *Hindu Art* a ve spolupráci s Ralphem Isaacsem *Visions from the Golden Land: Burma and the Art of Lacquer*.

Další tituly této řady:

Keltské mýty: *Miranda Greenová*

Čínské mýty: *Anne Birrellová*

Egyptské mýty: *George Hart*

Etruské mýty: *Larissa Bonfanteová*
a *Judith Swaddlingová*

Řecké mýty: *Lucilla Burnová*

Hindské mýty: *Anna L. Dallapiccolová*

Mezopotamské mýty: *Henrietta McCallová*

Severské mýty: *R. I. Page*

Perské mýty: *Vesta Sarkhosh Curtisová*

Aztécké a mayské mýty: *Karl Taube*

Incké mýty: *Gary Urton*

Římské mýty: *Jane F. Gardnerová*

Ruské mýty: *Elisabeth Warnerová*

LEVNÉ KNIHY

www.levneknihy.cz

ISBN 978-80-7309-456-0

9 788073 094560